

הלכות לולב תרמט-תרנ

שנמ

ורח^{טו} או מחמת שאין האתרות ראוי לאבילה^{טז} כל אלו אין נטילין בשעת הדחק אפילו בלא ברכה גזירה שמא ימעו ויאמרו שגם מינים אלו כשרים הן ולכך הן נטילין וימעו להכשירן^{יז} אף שלא בשעת הדחק^{יח} אבל כשהפסול הוא מחמת מום שיש בו חסרון בגופו או שאינו חדר הכל הואים את המום שההדר והחסרון הוא דבר נראה לעינים והכל יודעים שאין מכשירין אותם אלא לפי שהוא שעת הדחק שהרי כאשר כל השנים מחזירין אחר שלימים והדרים^{יט}.

ויש הולקין^כ על כל זה ואמרים דאף הפסולין מחמת מום אין מברכין עליהם לעת הדחק אלא נטילין אותן בלא ברכה לזכרון בעלמא שלא תשתבח תורת אחריו.

ויש מקומות^{כא} שנוהגין כסברא הראשונה ובאלו המדינות נוהגין בכל הפסולין כסברא האחרונה חוץ מן לולב והרס היבשים^{כב} שאם לא היו מברכין עליהם בשעת הדחק על הרוב לא היו מברכין כלל על מצות לולב שאין לולבין לחין ואין הרסים לחים מצויים במדינות אלו^{כג}:

כד ונוהגין במדינות אלו לברך על לולב והרס יבשים אף במקום שיש אחרים לחים בעיר^{כד} ומעט המנהג הוא משום שגם הלחים אינן לחים גמורים רק שיש בהם מיעוט ליחות ואם בן הלחין והיבשן הן דומין כמעט זה לזה אבל במקום שיש לחין גמורין אין לברך על היבשין אפילו אינן יבשין גמורים רק יש בהם מיעוט ליחות ואם עבר ובידך עליהם יש להסתפק ולומר דצריך לחזור ולברך על הלחין שהרי לא התירו לברך על היבש אלא בשעת הדחק אבל שלא בשעת הדחק אפילו בדיעבר לא יצא וכאן שהיה אפשר לברך על הלחין אם בן לא יצא ידי חובתו ביבשים ומכל מקום כיון שהיבשים אינן יבשים גמורים אפשר לומר דיצא בדיעבר ולכן יטול את הלחין בלא ברכה^{כה} אבל אם בידך על היבשים גמורים במקום שיש לחין גמורין לא יצא ידי חובתו וצריך לחזור ולברך על הלחין^{כו}:

תרנ שיעור הרס וערבה וכו' כ' סעיפים:

א שיעור אורך כרי הרס וערבה אין פחות משלשה מפחים^א שהם י"ב גודלין^ב ושרדו של הלולב אין פחות מארבעה מפחים כדי שיוהר שרדו של לולב ויצא למעלה מההרס וערבה מפח כדי ינוענוע^ג שטפח זה היוצא למעלה מהאגודה (פירוש שלשה מינים אלו

קעא ראה ש"ת משאת בנימין סי' יז. רמ"א סי' תרמח סי' ה'. לעיל סי' תרמח סמ"ג.
קעב אגור סי' א"ז (לענין לולב). רמ"א סי' י"ז.
קעג משאת בנימין סי' יז. רמ"א סי' כז. אליה וצא ס"ק מ.
קעד מ"א שם, ממשמעות המשאת בנימין שם.

סימן תרנ

א ברייתא ונגזר לכ. ב. ש"ע סי' א.
ב ח"ט בברייתא שם. משמעות הר"ף (מו. א), והרמב"ם פ"ו ח"ה (מגיד משנה שם). דרכי משה ס"ק א, בשם המנהגים (מריטא) ריש מנהגי סוכות (ע' קכא). דעה דג' בש"ע שם. רמ"א סי' א (שכן נוהגין לתמולתל). ולענין שיעור הגודל, ראה לעיל סי' יא סי' ג.
ג משנה כג. ב. לפירוש רבי יוחנן ויחנן בנגזר שם. רא"ש פ"ט סי' ג. רמב"ם שם. ש"ע שם.

קסד דלעיל סי' א"ג, שפסול מנעם שאין בו כשיעור.
קסה דלעיל סמ"ג.
קסו כמו בפירוש ריבון שבנגזר לא, ב. לבוש שם. ב"ח ר"ה כתב מ"א שם.
קסז לבוש שם.
קסח הראב"ד בהשגות פ"ח ה"א, ובתוס' דעים סי' רלג (אחר חזרת. ראה תשובות ופסקים ע' כז וע' כח).
קסח ברא"ש שם ובמורה. משקנת רבי' ר"ה ולענין מנעשה ש"ע סי' י"ז. דעה דהא' בלבוש סי' י"ז.
קסט ש"ת רדב"ז חיד' סי' אלף קפב. הובא במ"א ס"ק כה. וראה גם לעיל סי' תרמח סי"ז. סי' תרמח סי"ח ושי"ן.
קע ויחיים השלם סי' תכב (רמז, א: בלילוב). הובא במרדכי סי' תש (לולב והרס). הגהות מיימוניות פ"ח אות ד (הרס). רמ"א סי' (אף בהרס).

הלבנות לולב תרניתרנא

ביחד נקרא אנדרה¹) הוא המנגעני² ומפח זה צריך שהוא מהשררה עצמה לבד מן העלין הארוכים היוצאים למעלה לאחר שכלתה השררה³.

ויש אומרים⁴ שמתחים אלו הן קמנים שאין בכל מפה רק שלשה גודלין ושליש ונמצא ששלשה מתחים אין בהם רק עשרה גודלין והלולב י"ג גודלין ושליש⁵ ויש לסמוך על דבריהם בשעת הרחק⁶ וכן בדיעבד שכבר בירך על אגודה שאין בה רק כשיעור זה יצא ואין צריך לחזור ולברך אלא יטול מינים כשרים בלא ברכה:

ב למעלה אין להם שיעור שאם רוצה להוסיף על שיעורן הרשות בידו להוסיף כמה שירצה⁷ ובלבד שיהא שדרו של לולב יוצא למעלה מהאגודה מפה כדי נענועו⁸:

תרנא דין נטילת לולב וברכתו וכו' ו"ו סעיפים:

א מצות⁹ ארבעה מינים הללו הוא שיטול כל אחד ואחד מישראל¹⁰ אחרונ אחד בידו אחת ובידו השנית¹¹ יטול לולב אחד ושני בדי ערבה ושלישה בדי הדס¹².

ובשעת הרחק¹³ שאי אפשר למצוא שלשה בדי הדס יוצא ידי חובתו בכד אחד¹⁴ אפילו נקטם ראשו¹⁵ (עיין ס' תרמ"ו¹⁶).

ואם נטל שלשה מינים אלו עם האחרונ בידו האחת לא יצא ידי חובתו¹⁷ שהרי אחרי שנאמר פרי עץ הדר נאמר כפת תמרים בלא וא"ו כלומר שלא נאמר וכפת כמו שנאמר וענף תג¹⁸ וערבי תג¹⁹ מכאן אתה למד שהאחרונ הוא צריך להיות בפני עצמו ולא יהיה באגודה אחת עם הלולב עם מיניו כמו ההדס וערבה שנכתב בהן וא"ו המוסיף על ענין ראשון ולכך מותר לאגודן עם הלולב²⁰ (ואדרבה מצוה מן המובחר הוא לאגודן כמו שיתבאר²¹).

ויש חולקין²² על זה ואומרים שלא מיעט הכתוב אלא שלא יהא האחרונ נאגד עם הלולב

¹ ראה גדיל תורה (נג.) ג ע' נב.

² רש"י שם ד"ה אינא. וראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1162 הערה 23.

³ רש"י שם ד"ה שדרו, כהעת רבי יוחנן שם. רמב"ם שם. מור ולבש ס"א.

⁴ ז' טרפון בביתא שם, כפירוש רבין בנגרא שם, וכשמאיל פספס כ"י טרפון. הר"יין נאית הל' לולב (עמ' צו). השגות הראב"ד שם. רא"ש פ"ג ס"ו. מור ורעה הא' בשול"ע שם.

⁵ ח הר"יין נאית שם (שגם הטפח הרביעי של הלולב הוא קמון). רש"י שם ד"ה אבות. תוס' ד"ה צא. רמב"ם שם ד"ה גופא. ור"ן (מן, א) ד"ה מיהו, כשם רבנו יונה. מור ורעה הא' בשול"ע שם.

⁶ רמ"א שם (שיק לבתחלה נוהגין כדעת הא'). וראה לעיל ס' תרנב סכ"ג, שאם הם פחותים מכשיעור, אין נשליץ אף בשעת הרחק אפילו בלא ברכה.

⁷ י ר"ף שם, כנגמרא מנחות נב, א. א. רא"ש שם. רמב"ם שם. מור ושול"ע ס"ב. וראה גם לעיל ס' תרנב סכ"ט (לענין אחרונ).

⁸ יא ר"יין נאית הל' לולב (עמ' צו). רמב"ם שם ד"ה ור"י. ר"ן שם ד"ה אבות. שול"ע שם (ויש מי שאומר). לבוש ס"ב. וראה גם לקמן ס' תרנא ס"א.

סימן תרנא

א לכללות סימן זה - ראה דברי נתיבות או"ח ע"ד, ב ואילך.

⁹ בביתא מא, ב תוס' כמ, ב ד"ה בענין. רא"ש פ"ג ס"ב. טור ושו"ע ס"א. וראה דברי נתיבות שם ס"א וקרא ס"ק

¹⁰ א. וראה לעיל ס' רצו ק"א ס"ק ג, שאף שנשים פמורת יכולות לברך (כל ז' ימי החג).

¹¹ ג נהרא דל, ב (שלא ירא אחרונ ענחם באגודה, כדלקמן בהמשך הסעיף). ל, ב (לולב בימין ואחרונ בשמאל, כדלקמן ס"א). לפירוש המ"א ס"ק ו.

¹² ד משנת ד, ב כרבי ישמעאל. רמב"ם פ"ו ת"ו. מגיד משנה שם בשם כל הנאונים. מור ושול"ע שם.

¹³ ח רמ"א ס"א (שבשעת הרחק מני בחד לא קמום). ח"א ס"ק א (שבשעת הרחק אפילו בחד קמום). וראה דברי נתיבות שם ס"ב וקרא ס"ק ג.

¹⁴ ו רמב"ן בחד לולב סף ענין הדס קמום. כרבי עקיבא שם. רמב"ם שם. ב סד"ה חיים הל' לולב ס' יב. רמ"א שם. ולענין ערבה ראה דברי נתיבות שם ק"א ס"ב.

¹⁵ ז רמב"ן שם. מ"א שם.

¹⁶ ח סעיף אי (דין הדס שנקטם ראשו).

¹⁷ ט מנאיר ל, ב סד"ה הדס במחזיקי, בשם הכמני לגיל ארוחות חזיים שם ס"ו יט, וכל בו הל' לולב ס' עא (למ, כ) בשם רבנו שלמיה. ב"י ד"ה וכתב עוד. לבוש ס"ב. כשם יש מי שאומר. ח"א ס"ק י. וראה גם לקמן ס"ו.

¹⁸ י נחמד דל, ב ורש"י ד"ה כול.

¹⁹ יא במקף הבא.

²⁰ יב ט"ו ס"ק י"ד. אליה רבת ס"ק י בשם אמריכל בשם רבנו ברך. וראה דברי נתיבות שם ס"ד.